Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

СВЕТ арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 52 (2677)
Ера
28
июнь
1962 шу
Мах 2 кеп.

ВОШАЛЛИЙ ВИЗИТ ЧАКХЪЯЬННАЙ

МОСКВА, 25 июнь. (ТАСС). Тахан Бухарестера Москве юха цІакхаьчай доттагІлен визитах вошал долча Румыне хинна, Н. С. Хрущев керте а волаш хинна советски партийно-правительственни делегаци.

Шереметьевски аэродроме делегацена накъа баха хилар столицерча къахьегамхой дуккха викалаш, новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, Б. Н. Пономарев, А. Н. Шелепин, СССР министраш, КПСС ЦК членаш, СССР а союзни республикай а Лакхехьарча Советий депутаташ, Москвай а Московски областа а партийнии советскии организацей кулгалхой, Москверча румынски посольства болхлой, доазол дехьарча кхыча мехкашкара дипломаташ.

Накъа баха хиннараша даггара моаршалаш хийттар Н. С. Хрущевга а партийно-правительственни делегаце кхыча членашка а.

СИХХА КИЙЧО Е
ДЕШАРА КЕРДАЧА ШЕРА

Деррига адамаш доллача хІаманца шортта Іалаш а даь, уж паргІата а ираз долаш а дахаргдола коммунизм шерра хьалъеча юкъе хьинаре дакъа лоацаргдолаш вола коммунистически кхетам а, уйла а, хьаькъал а дола керда саг хьалкхеве веза советски школай.

Из сий дола декхар толамца кхоачашдара рузкъа, кхы мел эшар хІара шера дукхагІа дІахец Советски паччахьалкхено. Вай республике хІара шера дукха керда школаш хьалъю. ХІаьта а цох кхоачам хилац, хІана аьлча хІара шера керда деша уха бераш цул дукхагІа тІадетталу.

1957—1958 дешара шера деша даьгІа бераш 81 эзар хиннадале 1961—1962 дешара шера 153,3 эзар хиннад, хІаьта тІадоагІача дешара шера 180 эзарнел дукхагІа хургда.

Цудухьа партийни, советски организацей, дешара учрежденей, хьехархой, берригача къахьегамхой декхар да паччахьалкхено школашта хьахецача рузкъах цхьаккха кепиг зехьа ца доадеш бокъонца пайда эцарал совгІа, школаш хьалъеча, уж а цар инвентарь а тоаеча шерра колхозий, совхозий рузкъа а низаш а юкъеозар.

Цу тайпара болх вІашагІ-боллара дика хьокхам.лу Грозненски районо. Цига колхозий, совхозий, школай коллективай низаца, гІишлош хьалъеча организацеша новкъостал а деш, 20 классни цІа хьалде лаьрхІад. Берий даьй-ноаной, дешархой, хьехархой юкъарча собране соцам баьб школаш а цар инвентарь а общественни хьисапе тоае, цунна хьожадаь ахча цІена классни цІенош хьалдеча дІадахийта.

Цу хьакъехьа дика болх бу пхе школе 1040 дешархо чухошаргвола 30 керда класс хьалъе лаьрхІача Наьсарен районе, 4 школе 860 дешархо чухошаргвола 22 класс хьалъеча Сунженски районе, 13 школе 1460 дешархо чухошаргвола 58 класс хьалъеча Ножай-Юрта районе, иштта кхыча районашка.

Укх шера вай республике хьалъяь яккха лаьрхІад 8 эзар бер чухошаргдола 17 школа, интернаштта 1500 моттиг йола 5 общежити. Цхьабакъда, из болх дика лелац. Масала, 4180 моттиг йола 12 школа хьал а яь дІаяла декхар тІаийцад «Чечингстрой» тресто. ХІаьта а Советски, Герменчук яхача юрташка, Шелковской станице школаш хьалъелга хІанз а аханахьа а кхаьчадац. Школаш хьалъяь яхара балхаш иштта ледара лел цхьайолча кхыча гІишлошъеча организацешка а. ГІишлошъеча управленей кулгалхой декхарийла ба укх гаргарча деношка школаш хьалъеча балхашта беррига болхлой а механизмай а низ тІа а бахийта, школаш яь а яьха ханнахьа дІаяла.

ХІара шера дукхагІа эш шоай болх дика бе ховргдолаш кийчбаь хьехархой. 1959—1960-ча дешара шера 5615 хьехархо хиннавале хьатІадоагІача шера 8 эзарнел совгІа хила веза. Педагогически училищаши институташ йистеяьха ужжал хьехархой Іалашбе укх шера торо яц. Из кхета а деш дикагІа йолча школаша шоашта хьехархой кийчбеш болх баьб. Масала, Староатагински юкъерча школа соахка шоай 10-ча классах 11-гІа хьехархой класс а яь 16 хьехархо кийчваьв. Цар шоай школе а лоаллахарча школай а юхьанцарча классашка а хьехаргда.

Просвещене министерства, районашкарча халкъа образоване отделаша чІоаггІа теркам тІабахийта беза еррига школаш хьехархошца Іалашъяра, цар балха хьалаш тоадара. Партеи правительстваи юрташкарча хьехархошта енна гІойленаш кхоачаш ца яр, мегаргйолча квартиращца, доагоча хІаманца, кхыча культурно-бытови гІулакхашца уж Іалаш ца бар, ахьайолча моттигашка (Наьсрени Урус-Мартанеи районашка) царца ца доагІар леладар бахьан долаш хІара шера бІаь гаргга хьехархо дІавода республикера. Из вІалла ла йиш йолаш дац. Хьехархой ханнахьа царна доагІача а эшача а хІаманца Іалашбе а беза, хІаьта цар сий доадеш, балха новкъарле еш дола гІулакхаш цІендаь дІадаха а деза.

Кердача дешара шера еча кийчонна чІоагІа лоархІам болаш дз деша дагІача берий бокъонца лоархІам бар. Соахка из болх хьалхагІе а лерттІа ца бар бахьан долаш, дешара шу долалуча хана деша ца доагІаш 1247 бер дисар, хІаьта 457 бер диззача шера школе аханзар, царех 300-нел совгІа нохчийн гІалгІайн йиІигаш а йолаш. Из болх иштта ледара хилар да моллашеи дына хьалхле лелаеча мурдий тхьамадашеи берашка, къаьстта йиІигашка ма дешийта яхаш дынах тешача наха юкъе шоай «хьехам» бари царца партийни, комсомольски организацеша, юрта Советаша бокъонца къовсам ца лоаттабари бахьан долаш.

Цу харцахьара уйлаш йолча наьха балха овлаш тийда дІа а даьха деррига а бераш школе доагІилга а цар массане а бархІ шерара школаш йистейоахилга а Іалашде деза еррига общественнаш организацешца хьехархой коллективашеи.

Укх шера берий лоархІам бара болх гІалат долаш лелабу Надтеречни, Шаьла, Советски, кхыча районий цхьайолча юрташка. Цига берий лоархІам бу деша дагІа ха йолаш малагІча дезала масса бер да хьалхагІа а боахама книжкашка а ца хьожаш, хІара коа а утвташ хаттарца бераш дІа а яздеш. Цу тайпарча балхо торо хулийт дына кулгалхоша тувлабарца шоай бераш деша ца дахийта безам болча наха уж къайла дахьа. ХІаьта хІанз а берий лоархІам банза юрташ а я.

ТІадоагІа дешара шу толамца чакхдаккхара районни а юрташкарча а партийни, комсомольски, советски организацеша, хьехархой коллективаша, лакхе белгалдаьха а кхыдола а кхоачамбоацараш дІа а доахаш дика кийчъе еза школаш.

Респотребсоюзо дешархошта эша учебникаш, учебни пособеш ханнахьа школашка дІакхачийта деза.

Школашца цхьана тоае а эшача оатхалащцеи хьехархошцеи Іалашъе а еза берашта тайптайпара говзалаш Іомаю школашкара мастерскеш. Берашта юртбоахама балхаш Іомадара еррига школашта лаьттан участкаш яла еза. Барзкъаш а дешара эша книжкаш, тетрадаш, кхыдараш а эца торо йоацача берашта всеобуча фонда чотах новкъостал де деза. Дешара гІулакх тоаде новкъостал дара масса а метте депутатски, комсомольски, пионерски посташ вІашагІйохка еза.

КПСС райкомаша, райисполкомаша хадданза тІахьожам лоаттабе беза кердача дешара шера кийчо яра.

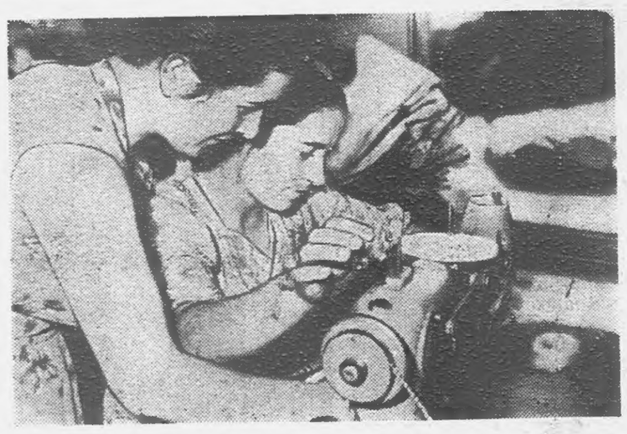

Укх шера ялх бетта валови продукци арахецара план кхоачашъяра дика кхьхийгад барзкъаш тегача шоллагІча фабрика коллективо.

Ханал пхи ди хьалха, 25-ча июне кхоачашъяьй план. Ер бутт чакхбаллаца болх бича планал совгІа 47 эзар сома маьха продукци арахеца дош деннад.

Фабрикерча механически цеха болхлоша, къаьнарьяр дІа а яькхха, барзкъашта аьшк тохаш йола керда пресс оттаяьй. Цунца аттагІеи сихха хагІеи бергба из болх. ХІанз цу пресса болх бе Іомалуш я Чернявская. Дукха ба тІехдика къахьегарца балха заданеш шозза гаргга кхоачашъеш бола кхалнах. Царех ба Парсегова, Коваленко, Зарницкая, кхыбараш.

А. ДОДОВ.

Сурта тІа: дика опыт йола мотористка Парсегова балха керда операци Іомаеш йоалл Гадаборщева Людайна.

И. Плиева сурт.

Дика хоамаш

КІАИ МУКХИ—ДАЬХЕННА

3.700 гектар хулача кхай тІа геттара дика хьийкъа ка бола ялат — мукхи кІаи хьалкхедаьд укх шера Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза къахьегамхоша. Юккъера лаьрхІача хІара гектара тІара 20—25 центнери цхьаццайолча участкашка кхы а дукхагІеи ялат доал цига. Комбайнашкара доагІашехьа а элеватораша дІаэцаш селла цІенеи декъеи да совхоза чуэца ялат.

Паччахьалкхенга мукхи кІаи дохкара план кхоачашъяьй «Дружба» совхозо. Планах 600 тонн мукх дІабала безача 658 тонн дІаеннай. 1110 тонн дІа а луш кхоачашъяьй кІа дІадалара план а.

Дийнахьара нормаш 120—140 процент кхоачаш а еш, ялат дІаозача метте дика балхаш дир автомашинаш тІарча шофераша Яшников Василе, Одмаев Іаьлас, Семзаев Вахас, иштта кхычар а.

А. МАМАЕВ.

БОККХА ТОЛАМ

Парте XXII съезда решенеи [illegible] а еш, къахьегама керда [illegible] республика мехкдаьттахоша [illegible] теи мехкдаьттацара газн яккхара ах шера план ханал хьалха 24-ча июне кхоачашъяьй цар.

Хьалха латт мехкдаьтта даккхара ах шера план 18-ча июне кхоачашъяь «Малгобекнефта» НПУ коллектив.

Соахка цу юкъагІарчул мехкдаьтта 10,8 проценти мехкдаьттацара газ 35 проценти дукхагІа яьккхай.

Мехкдаьтта доаккхачара къахьегама овсарле планах лаьрхІа хинначул 3,9 процент лакхъеннай укх шера хьалхарча пхе бетта, цхьа тонн мехкдаьттен газн яккхарга шийга дІадодар 4,4 процент чухнахьа даьккхад.

КІоаргача насосни скважиннаша ремонт йоацаш болх бу ха йІаьхъярца, цар балха технически режим тоаярца, мезозойски отложеншка техача, кІедж етташ дуккха мехкдаьтта луча скважиннашка хадданза болх бейтнлга Іалашдарца, керда техникеи технологии кхы дІахо а толамца юкъекхахьарца вІашТІехьдаьннад мехкдаьттен мехкдаьттацара газн яккхара план ханал хьалха кхоачашъелга.

Ялх бетта план кхоачашъяьй

Валовии товарнии продукци арахецара ялх бетта план ханал 5 ди хьалха, 25-ча июне кхоачашъяьй «Октябрьнефта» нефтеуправлене 23-ча участка механически мастерске коллективо. Соахка цу юкъагІа хийцачул пхи процент дукхагІа арахийцай продукци. Балха юкъеийхьай кхо эзар сом пайда луш йола 42 рационализаторски предложени.

Балха тІехь хьалхле яьккхай мастер коммунист А. Безглассный керте латтача кузнечно-сварочни цехо.

Балха нормаш массе хана тІехкхоачаш а еш дика къахьийгад коммунистически къахьегама ударникаша токараша Мусоровгіар Петреи Андреяи, слесара Ачесан Ахмедшина.

Коммунистически къахьегама предприяти яха цІи яккхара яхье яьнна я 23-ча участка механически мастерске коллектив.

М. ЛЕВИН.

ТЕХНОЛОГИЙ СОВГІАТ

Укх шера доккхий къахьегама толамаш доахаш хьайоагІа коммунистически къахьегама цІи лелаеча Грозненски нефтемаслозавода коллектив. Валови продукци яккхара 6 бетта план 18-ча июне кхоачашъяьй цо. ХІаьта электроэнерги, пар, хий, кхыйола реагенташ кхоярца бІаьш эзараш сом Іоаде а тарденнад завода технологий. Планаца нийсйича цар къахьегама овсарле 10 процент дегІаенай.

Семилетка диъЛагІча шера кийча продукци дукхагІа арахецара шерра социалистически яхь йоаржаьй заводе. Цу яхье хьалха латт нов. Гилядов керте латта номер 40 йолча установка коллектив. Парафин даккхара ах шера план 23 ди хьалха кхоачашъяьй цо. Духхьала электроэнерги, пар, хий, кхыйола реагенташ кхоярца 200 эзар сом паччахьалкхенна Іоаде вІашТІехьдаьлар цун. Иштта дукха рузкъа вІашагІкхийттад установкерча рационализаторий счета тІа а. ДІадахача шераца нийсйича ялх процент дегІаенай къахьегама овсарле. ХІанзале а июль бетта чотах эзараш тоннаш парафин даьккхад технологаша.

Белгалбаьнна дика къахьийгар нов. Волошин керте латтача бригадерча операторашa П. Липова, В. Петрова, В. Хазбулатова, иштта кхыбараша. Денгараденга балха заданеш 120—122 процент кхоачашъю цар.

М. БОТОВ.

Сихеи доа ца деши

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои юртгашкарча къахьегамхошка даьча Кхайкарала жоп а луш, «Назрановский» совхоза болхлошеи механизаторашеи дош деннад пропашни культураштa ханнахьеи дикеи гІулакх де, техника дика лелае, дикагІбаранта карагІдаьн н а р а ш юкъе а озаш къахьегама овсарле лакхъе, ка бола ялат сихха чуийца даккха.

ТІехьа кхачаш хиларах, хІанз мара ка бола ялат чуэца болабеннабац совхоза къахьегамхой, 2.022 гектар ка бола ялат да совхозе чуэца дезар. Хьалхарча цхьан дийнахьа 116 гектар мукх хьекхар. Из болх дика барца къаьстта белгалбаьлар Аьлти-Юртарча отделенера Газдиев Осман, Сурхотіарча отделенера Тумгоев Іумар, Яндерча отделенера Хамхоев Ювсап. Шоай агрегаташ дика кийч а яь овсаре балхаш ду цар.

Сихеи доа ца деши чуэцаргда ка бола ялат.

Б. ДИДИГОВ.

Халкъа образоване болхлой республикански совещани

Укх деношка халкъа образованена хетаяь республикански совещани хилар Грозне республика пионерски Двореце.

Совещани хьайийлар КПСС Нохч-ГІалгІай хьалхарча секретара нов. **А. С. Трофимова.**

Совещане дакъа лоацаш бар халкъа образоване республикански кулгалхой, КПСС райкомий секретараш, райисполкомий председателаш, райОНО заведующеш, ВЛКСМ райкомий секретараш, школай юхьанцарча партийни организацей секретараш, школай директораш, совхозий директораш, колхозий председателаш, юрта Советий председателаш, халкъа образоване кхыбола болхлой.

Халкъа образовани дІахо дегІайоалаярен школай вахарцара бувзам чІоагІбареи Закон кхоачашдара хьакъехьа доклад йир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретара нов. **Б. Г. Габисова.**

Доклад йистеяьнначул тІехьагІа къамаьлаш дир: город Грозне № 21 йолча школа завуча нов. **Е. М. Калашниковас,** Наурски района Калинински школа директора нов. **И. П. Осетровас,** город Грозне № 35 йолча школа учительница нов. **Н. Т. Пивневас,** «Чечингстрой» треста управляюще нов. **Н. И. Кашлинске,** Шаьла районо халкъа образоване отдела заведующе нов. **Ш. Ц. Цураева,** мехкдаьтта института проректора нов. **А. А. Кузнецова,** Ведана райисполкома председателя заместитела **Р. А. Ахматукаевас,** КПСС Наьсарен райкома секретара нов. **Т. М. Эсембаевас,** КПСС Наьсарен райкома секретара нов. **И. В. Полушкина,** Нохч-ГІалгІай АССР просвещене министра **А. И .Ромовске,** кхычар.

Совещани йистейоалаш къамаьл дир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретара нов. **Б. Г. Габисова.**

Совещанех йола отчет тІайоагІача номер тІа хургъя.

Советски партийно-правительственни делегаци Румыне яхарах йола
КОММЮНИКЕ

Румынски болхлой парте Центральни Комитето, Румынски Халкъа Республика Паччахьалкхен Совето а правительства а йийха яха 1962 шера 18 июне денз 25 июне кхаччалца доттагІлен визитаца Румынски Халкъа Республике хиннай КПСС Центральни Комитета Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель новкъост Н. С. Хрущев керте а волаш йола советски партийно-правительственни делегаци.

Делегаци мехка гІолла дІа-юха ухаш лийннай, из хьежай промышленнии юртбоахамеи предприятешка, курортташка, цун дуккхаза а къамаьлаш хиннад болхлошца, техникашца, инженерашца, ахархошца-коллективисташца, Іилмани культураи деятелашца.

Новкъоста Н. С. Хрущевеи Румынски партийно-правительственни делегацена керте латтача РРП ЦК Хьалхарча секретара, РНР Паччахьалкхен совета Председатела новкъоста Георге Георгиу-Дежеи кулгаш а яздаь йолча, цхьана оттаяьча Коммюнике тІа йоах, СССР партийно-правительственни делегаци массанахьа а дог гІоздаларцеи вежарий безамцеи тІа аийяьй, хІаьта румынски халкъа ший вешийца — советски халкъаца доккхеи чІоагІеи доттагІал хилар цо хьа а хьокх. Румынски Халкъа Республикерча къахьегамхоша хьахьокхар КПСС XXII-ча съездо тІаийца йоккха, коммунизм хьалъяра программа кхоачашъеча советски халкъо йоахача сийлахь-йоккхача коталонашта гІадбахаи гІозбаьннеи шоаш хилар. Советски делегаце доккха баркал оал Румынски болхлой парте Центральни Комитета, Румынски Халкъа Республика Паччахьалкхен Совета, правительства, деррригача румынски халкъа селла безаме а дика а ше тІаэцарах.

Вежарий доттагІленцеи дег тІареи чакх а доалаш, шоаш мел дийцача дешашта бизза барт вІашагІкхеташ хилар цІаькха хьа а хьокхаш къамаьлаш хилар советскии румынскии партийно-правительственни делегацешта юкъе.

Уж къамаьлаш деча хана шинна а делегаце вІаши дІа-юха хоамаш дир шоай мехкашка социализми коммунизми хьалъяра керттерча проблемай хьакъехьа. Уж дуккха вІаши дагаяьлар Советски Союзан Румынски Халкъа Республиканеи юкъерча, Коммунистически партенеи Рувай хьакъехьа а, хІаьта иштта хІанзарча дуне халкъашта юкъерча хьала лоархІамегІарча дешай хьакъехьа а.

Румынски Халкъа Республика партийно-правительственни делегаце белгалдоаккх, йоах Коммюнике тІа, шерра коммунизм хьалъеча, КПСС XXII-ча съездо тІаийца, Советски Союза Коммунистически парте кердача Программа доккхий декхараш кхочашдеча Советски Союзо яьха йоккхий коталонаш дерригдунен-историческн лоархІам болаш хилар. Коммунизма материально-технически база хьаеча, Іилма, техника, культура дегІайоалаеча, вахара боарам хадданза лакхбеча советски халкъо даьхача толамаша йоах, социализмаи коммунизмаи идеяш хІама хьакхолла низ болаш я. Социалистически лагерь дІахо чІоагІъяра лоархІамегІа дола гІулакх да уж толамаш, цар доккха новкъостал ду деррига адамаш дегІадахкара, массане а юкъара машари социальни прогресси бахьан долаш лоаттабеча къовсаме къахьегамхой низи хьинари духдувла хьаст ба из.

Советски халкъо яьха коталонаш Советски Союза Коммунистически парте, коммунизм хьалъяра чоалхане декхараш толаме кхоачашдеча цун ленински Центральни Комитето лелаеча хьаькъалерча политикаш хьахиннар а да, хІаьта цун опыт — марксизма-ленинизма идеяш творчески чакхъяхара образец а я. Румынски Халкъа Республика партийно-правительственни делегаце белгалдаькхар КПСС опыт социализм хьалъяра гІулакха Румынски болхлой партена боккха принципиальни лоархІам болаш хилар.

Советски делегаце чІоагІа раьза хинна белгалду, лоаццача исторически хана чухь румынски халкъо ший Даьхенах кІезига дегІаена промышленностьи тІехьабиса юрта боахами бола мохк болчара чІоагІа дегІаена индустриальни паччахьалкхе яь хилар. ХІанз социалистически строй хоадамболлаш котъяьннай Румыне халкъа боахама массадолча доакъошка, городе а юрта а котало яьккхай социализмо.

Шинна а делегаце чІоагІа мах бу дІахо дунен халкъашта юкъе къахьегам бекъилга эргадоахаш тоадареи деррригача социалистически мехкашта юкъе товарооборот хадданза шеръяреи планаш ювцара гІулакха дагадувлилга ларде а лаьца 1980 шерага кхаччалца йолча хана. вІаши юкъера экономически бувзамаш дегІакхувлара йолча перспективай.

Румынски Халкъа Республика партийно-правительственни делегаце Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетагеи Советски Социалистически Республикай Союза правительствагеи хьахайтар румынски халкъ социалистически индустриализацеи халкъа боахам дегІабоалабареи гІулакха массе оагІорахьара шийна деча интернациональни новкъостала раьза хилар.

Коммюнике тІа белгалдоаккх, пролетарски интернационализма принципай ларда тІа а дегІа, социалистически мехкаша вошал тІехь цхьана къахьегаши новкъостал деши леладу гІулакх вахара боккха лоархІам болаши пайданеи долга дукха ха йоаццаш Москве хиннача вІаши экономически новкъостал деча Совете дакъа лоацача мехкий коммунистически болхлойн партей викалий Совещане цІаькха а бакъдаь хьахьекха хилар.

Шинна а оагІоно хьахьекхар советско-румынски вежарий доттагІали барт-цхьоагІои дІахо хадданза дегІакхувла шоаш кийча хилар, советскии румынскии хьашташта ма хеттара из хиларигача дунен тІарча машареи гІулакх дІахо чІоагІдара цо новкъостал деш хиларахи дог тийша а йолаш.

Шинна а оагІоно цІаькха а хьакхайкадир, вокх социалистически мехкашца цхьана деррригача дунен тІа машар Іалашбари чІоагІбари духьа къовсам лоаттабе бокъонца лаьрхІа шоаш хилар. Делегацеша белгалдир, машареи социализмаи низаш хадданза дегІаухаш хилар, низ бола дунен халкъашта юкъера болхлой класса фронт, къамий-кортамукъалеи болам, миллионаш болча къахьегамхойи дика уйла йолаш мелболча наьхеи машар Іалашбар а чІоагІбар а духьа лоаттабеча къовсаме хьинар совдалар бахьан долаш, империалисташа тІемаш хьоадергдолча наькъ тІа низ бола духьале хІара денна сомлуши чІоагІлуши хилар.

Советски Союзо, Румынски Халкъа Республико, вокх социалистически мехкаша машар Іалашбари чІоагІбари духьа хадданза лоаттабеча къовсамо дунен халкъашта юкъера еррригача социалистически система гІулакхи сийи лаккха ай а деш, империалистически гІозарий тІема планаш йохаю.

(Инстедоалар 2-ча оагІо тІа).

Кемеровски область. Кузбассера горнякаш городал арахьа салаІа ухилга кастта хургдолаш гІулакх да. Областа къулбехьен оагІорахьа Новокузнецк, Прокопьевск, Междуречинск яхача городашта юхьхе из тайпа йоккха моттиг хьае аьнна проект оттае йолаяьй. Цо чулоацаргья хІанз йолаш йола а керда хьалъергйола а здравницаш, салоІа цІенош, палаточни городокаш, городал арахьара гостиницаши пансионаташ. Черахьашта, чкъаьрий даха ухарашта, туристашта лаьрхІа 88 база юлларгья.

Зенковски парка тонахьа я санаторий, массехк салоІа цІа, пионерски лагераш. Цхьан шера укхаза салоІаргда 30 эзар гаргга волча саго. ХІаьта ахканарча кІирандийнахьа парке салаІа электричкашца, автобусашца, шоай машинашца боагІа эзараш нах.

Сурта тІа: Зенковски паркера цхьа миІинг. Лувча а, лодкаш хехка а, бага а дагахьа шоай автомашинашца баьхкаб горнякаш.

В. Войтенко сурт.
ТАСС фотохроника.

Советски партийно-правительственни делегаци Румыне яхарах йола

КОММЮНИКЕ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Тайп-тайпара социальни системаш йолча паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхий хьакъехьа эггара нийсагIа а хьаькъалера а политика лоархI Советски Союзои Румынски Халкъа Республикои машаре дахара политика, хIаьта цар дIакхайкаду къовсам тIа мелдола дунен халкъашта юкъера дешаш переговорий наькъаца,цхьатаррарча бокъоний, хIаране лоIами суверенитети лархIара ларда тIа къестадар духьа дIахо а шоаш хадданза къовсам лоаттабергхилар.

Шинна а оагIоно цIаькха а бакъду, массане а цIендаь герз дIадоаккхилга тIема кхерам дIабаккхарга вугаш бола бокъонца, пайдане никъ хилар. Коммюнике тIа белгалду малхбузехьара державаш герз дIадаккхара дикагIа дола гIулакхаш тIаэцеи чакхдахеи хIанз а духьала йолга 18 паччахьалкхено Женеве яьча переговораша хьахьекха хилар. Румынски Халкъа Республико лаьрххIа хьаллоац тешшаме дунен халкъашта юкъера тIахьожам а болаш герз дIадаккхара хьакъехьа Советски Союзо оттаяь хаьдда, нийса, бокъонца дола гIулакхаш белгалдеш долча договора проект.

Шинна а делегаце бакъдаь соцадаьд, герз дIадаккхара хьакъехьа Женеве моттийта къамаьлаш а деш, малхбузехьарча державаша, мадарра аьлча, сихдаь герз хьадара тIадерзадаь гIулакхаш леладеш хилар. Машарца безам болча халкъийх лоIама кхерам тIа а тувсаш. США-с Тихи океана центральни зоне деш долча ядерни тохкамий маIан кхы тайпа дац ираз доадеш дола герз сихдаь хьаделгеи дунен халкъашта юкъера кхохкам ирбелгеи мара.

Лаккха сигала деча американски ядерни лелхамий хьакъехьа Советски правительства яь Заявлени еррига а йизза а хьаллоац Румынски Халкъа Республика правительства. Советски Союзои Румынски Халкъа Республикан цIаькха а бакъду ядерни герза деш дола тохкамаш соцадайтар духьа машар безаш мелдолча низашца цхьана оарцагIъяла шоаш кийча хилар.

Советски Союзеи Румынски Халкъа Республикан партийно-правительственни делегацеша лерхI, Европе а дерригача дунен тIа а машари кхерамзлеи Iалашъяра гIулакхо шоллагIча дунен тIемах юхедиса хIамаш дIадоахилгеи германски дош цхьан лер тIа доаккхилгеи чIоаггIа дIадехаш хилар. Германски машара договор дара юстара а ювлаш, Малхбузен Берлине кхохкама кхуврчи машара духьалара кхерам духбувла хьасти бита а гIерташ, малхбузехьарча державаша хьалхестаду атомно-ракетни герза тIакхача безам болаши керда дунен тIом хьоабе гIерташи дола Малхбузен Германера агрессивнегIа дола гIозараш.

Советски Союзои Румынски Халкъа Республикан бакъду, нагахьа санна малхбузехьарча державаша дIахо а германски дош барта йолаш къоастаде шоай безам ца хилар хьахьокхе, гитлеровски Германеца тIом баьчеи цу договора кулгаш язде безам болчеи вокх паччахьалкхепубликаца машара договор ца дича шоаш ца йоалаш хилар. Цу тайппара дунен шоллагIча тIемах юхедиса хIамаш дIа а даргда, Малхбузен Берлин ший лоIамера демилитаризованни город лоархIаш а хургья.

Нагахьа санна Советски Союза, Румынски Халкъа Республика, Варшавски договора юкъе дакъа лоацаш долча кхыча мехкий машар безаш йолча политикана раьза а ца хулаш, цар кхерамзленна духьал, Германски Демократически Республика суверенни бокъонашта духьал, машара хьашташта духьал даьха гIулакхаш хьовзадойя, уж кийча да шоай кхерамзле йоаггIача тайпара Iалашъе а шоай доалахьа мелдолча низашца машар лорабе а.

Шинна а делегаце дIахойт, СССР-и РНР-и хьалхагIа а санна Балканийн Адриатикан районах машареи машар тIехь цхьана къахьегареи зона яра тIехьа тIагIертта къовсам лоаттабеш хургхилар а цу зонерча мехкашта юкъера экономически культурнии бувзамаш дегIаахара цо новкъостал дергхилар а.

Советски Союзеи Румынски Халкъа Республикан правительстваша тешшаме дIакхайкаду Азе, Африка, Латински Америка колониальнии шоай лоIаме доацачеи халкъаша доазол арахьара деча доала кIалхардовлар духьа лоаттабу нийсхон къовсам шоаш бизза хьаллоацаш а эхь дайна колониальни система лоаццача хана цIенъяь дIаяккхар духьа кхы хувца ца луш къовсам лоаттабе уйлА йолаш а шоаш хилар. Цар цIаькха а дIахойт керда хьахиннача шоай лоIамерча паччахьалкхенашцара доттагIлени барт-цхьоагIони гIулакхаш чIоагIдеи дегIакхувлеи лаьрхIа шоаш хилар.

Советски Союзеи Румынски Халкъа Республикан делегацеша белгалдоаккх экономически барт-цхьоагIои дунен халкъашта юкъера дохкара-эцара гIулакхаши духьале йоаццаш дегIакхувлилга халкъий машареи прогрессеи гIулакха къаьстта чIоагIа лоархIам болаш хилар. Румынски Халкъа Республика правительства йизза хьаллоац цхьаккха тайпа дискриминаци а йоацаш, дунен еррига районаши мехкаши чулоацаргдолаш йола дунен халкъашта юкъера дохкара-эцара организаци йилларах долча дешага хьажар духьа дохкара-эцара проблемашта йола дунен халкъашта юкъера конференци гулъяра хьакъехьара Советски правительства керда инициатива.

Советски Союза Коммунистически партеи Румынски болхлой партеи викалаша шоайла дIаюха информацеш елар шинна а парте беча балха хьакъехьа, хIаьта иштта цар дийцар царна юкъера вежарий гIулакхаш дIахо дегIадоаладер дола дешаш а.

Шинна а оагIоно чIоаггIа раьза а хинна белгалдоаккх, хIанз дуне дегIаахара, социализми коммунизми хьалъяра, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама стратеги тактикан дерригача дешашта Советски Союза Коммунистически партеи Румынски болхлой партеи бизза барт вIашагIкхеташ хилар.

Шин партена юкъе айхха бувзамаш хилар боккха лоархIам болаш да шинна а мехка коталонца социализми коммунизми хьалъяра.

Шинна а парте шоай интернациональни декхар лоархI социалистически лагера, дунен халкъашта юкъера коммунистически болхлойн болама цхьоагIо дIахо а чIоагIъяра тIехьа, марксистско-ленински хьехам моллагIча а ревизионизмах, догматизмах, сектанствах цIена болаш, мичча тайпара баьнна а социалистически интернационализма принципашта тIерабаргбоацаш лелабара тIехьа чIоаггIа къовсам лоаттабелгах. Беркат а даргдолаш шоайла юкъа къахьегилга хадданза дегIакхувла а чIоагIде а лаьрхIа шоаш хилар хьахьекхар шинна а парте.

Социалистически Республикан Союза партийно-правительственни делегаци йоккхача дог-гIозленца Румынски Халкъа Республике хиларо цIаькха а хьахьекхар социалистически мехкий сийлахь-боккхача дезала юкъерча кхыча халкъашца цхьана шерра гIа боахаши айхха барт-цхьоагIо йолаши марксизма-ленинизма байракхаца социализмаи коммунизмаи гIулакх котдаларга, дерригача дунен тIа машар Iалашбарген чIоагIбаргеи долхача советскии румынскии халкъий чIоаггIа доттагIал, вошал тIехь, барт-цхьоагIо йохаргйоаца союз хилар.

ОБЩЕСТВЕННИ ХЬИСАПЕ БОЛХ БУ

КПСС XXII-ча съездо белгалдаьд партийни организацешка юкъара балхаш ду штате йоаца комиссеш, отделаш, инструкторашь, райкомий а горкомий а секретараш дукхагIа хила безаш хилар. Цу гIулакхо новкъостал ду коммунисташта къахьегамхошцара бувзам чIоагIбе, цар вахар довза.

Парте кердача Программа оттадаьча декхарашка хьежжа ший болх вIаштIехьбаккхара наькъаш лех Наьсарен района партийни организаце а. ХьалхагIа беррига политически болх шоаш бе безаш хулар райкома штатни болхлой. ДукхагIа болча коммунисташа шоай административни а кхыдола а балхаш дарал совгIа кхы хIама дацар. ХIанз цхьаккха коммунист вац общественни балхаца дакъа да лоацаш, наха юкъе политико-массови болх ца беш. Дукха я хIанз тха партийни организаце штате йоаца комиссеш, отделаш, инструкторашь. Дика новкъостал ду цар района хьалхашка латта декхараш кхоачашдара.

Дукха ха яц парте хьаийбара дешашка хьежеи персональни гIулакхаш къестадуи ийс саг чувоагIаш йола комисси райкоме вIашагIъелла, бакъда боккха болх ба цо бер. Комиссе председатель ва пенсионер К. И. Авдеенко.

Цу комиссе лоаццача хана юхьанца парте хьаэцаш волча 30 сага дош къоастадаьд, долчча тайпара цар вахар Iома а деш. Цу гIулакхо новкъостал ду бокъонца коммуниста цIи лелаергйола нах мара парте хьа ца эцийтара, цар хьинар, денал, идейни а политически а оамалаш йовзийтара.

Цудухьа райкома бюрога а ца кхоачийташ хьалххе а кийчву комиссе парте вода саг. Комиссе решени парте райкома бюро чIоагIъю.

ЧIоагIа новкъостал ду комиссе къонача коммунисташта, кандидаташта, парте баха кийчлучарна. КПСС уставах лаьце лекцеш еш, беседаш ю. Вешта аьлча, ленинец хила гIертар политически кийчву цо. Цу дерриганеша хьахьокх иштта общественни хьисапе болх бе вIашагIъехкача комиссеша партийни организацешта доккха новкъостал деш хилар.

Н. ПАШЕННЫХ,
КПСС Наьсарен райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместитель.

КОЛЛЕКТИВА ТОЛАМ

Семилетка диълагIча шера плани тIанйца социалистически декхараши кхоачашдара чIоагIа къовсам а лоаттабеш ялх бетта валови продукци арахецара план 20-ча июне кхоачашъяьй производственно - товарни контора коллективо. Къахьегама овсарле лакхъеннай 4,3 процент, мехкдаьтта продукташ йовр кIезигдаьд 1,4 процент, дукхха пари электроэнергии кхояьй.

Эггара хьалха латт начальник нов. Касьянов волча шоллагIча цеха коллектив. Ялх бетта план 113,4 процент кхоачашъяьй цо, хIаьта продукцега шийга дIабода мах лохбаьб планах лаьрхIачул 3,2 процент совгIа, къахьегама овсарле 13,5 процент лакхъеннай.

Цехе хьалхле яьккхай йиълагIча участка коллективо. Ялх бетта план кхоачашъяьй цо июнь бетта хьалхарча деношке а. Доккхий къахьегама толамаш даьхад цу юкъе къонача операторашца коммунисташа Мирошниченко, Пустовойтова, Беляева, кхыбараша.

Дизельни доагор чудуттареи из кийчдареи балха тIа дика ка яьннай цхьоалагIча цехерча къахьегамхой а. Цар тIехкхоачашдаьд доагора мазут кийчделгеи бедалца заводаш Iалашъелгеи. ЦхьоалагIча цеха дикагIа йола установка я коммунист-Ширяева Мария керте латта номер цаI йола ЭЛОУ установка.

Иштта мехкдаьтта продукташ хьалувцара план тIехкхоачашъяьча 7-гIча цеха коллективана предприятей дIа-ioха лучI йола ЦIе байракх хьожаяьй.

Д. АМАРОВ.

ДИКАГIА БОЛА РАЦИОНАЛИЗАТОРАШ

Нохч-ГIалгIайчен машиннаькъахошта юкъе дика бовзаш а цIи хеза а ба Гудермесски локомотивни депо рационализатораш. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои облсовпрофои «Социалистически яхьа отличник» яха значокаш енна ба царех дуккхаш.

ЧIоагIа творчески балхаш деш ба новатораш хIанз а. Ер шу доладелча денз 65 рационализаторски предложений еннай цар. Уж предложенеш балха юкъеяхьарах паччахьалкхенна боала пайда 3 эзар сом ба.

Уж предложенеш енна рационализатораш ба слесараш Грач, Саяпин, Морозов, Макаров, мастераш Макаренко, Петрушко, токарь Иванов, сварщик Дмитриенко, инженераш Штильман, Краснощеков.

С. ВОРОНИН.

Цунгара ийбе мегаргба хьокхам

«Малгобекнефть» нефтепромыслови управлене кхоалагIча промысле дика вовзаш а лоархIаш а ва воккхагIа вола оператор Компанченко Петр. Духьал МагIалбикерча предприятешка цо болх бу 28 шу совгIа ха я, царех 23 шера нефтепромысле болх бу цо.

ХIанз 55 шу даьннад Петра. Атта дац цунна бийсана участкера станокашта-качалкашта юхха гIолла го а баькка, операторашa беча балхага хьажа. Цхьабакъда, дукха ха ялалехьа цу гIулакхага хьаже воалл из.

Массаса а санна Iана кийчо елга чIоагIа тIехьадохар бригаде. ХIанз а дукха ха ма йий Iа хьатIада, аьнна, хеталора цхьабаршта. Укх шера воккхагIа волча оператора нов. Компанченкос еннача предложенех хьалхарчул дуккха хьалхагIа болабелар Iана кийчо е. Март бетта денз материалаш кийчъе болабелар. Цхьабакъда, болх хьабе тоъал болхлой бацар. ВоккхагIа волча оператора предложенех бийсана болх бу сменаш дIа а яьха цига болх бе хьожайир.

Боккха пайда белар нов. Компанченкос еннача предложене. 10 оператор кхыча балхашка хьожаве йиш хилар.

Кердадар балха юкъекхахьара, болх дикагIа вIаштIехьбаккхара массаза а уйла еш хул из. Цо еннача предложенех бригада шоай мастерске хьайийлай.

Цхьаккха а моттиг йисац Компанченкос дакъа ца лоацаш. Цу тайпарча болхлошкараийде мегаргда хьокхамаш.

В. БАРУЛИН.

БАХАЧА НАЬХА СОБРАНИ

25-ча июне Грознерча «Пионер» яхача кинотеатре дукха нах гулбеннабар. Калинина цIерахча поселке бахача наьха йоккха собрани яр цига. Собрани хьайийлар пенсионера, поселке вахаш волча У. Алмазова. Собране дийцар Ленински районе зуламера гIулакхаш леладеранта духьалара къовсам чIоагIбара, баптизмаи сектантствап реакционни чулоацама хьакъехьара дешаш. Хьалхарча дешах доклад йир района халкъа судахочо нов. Гакаева, шоллагIча дешах доклад йир политически Iилмайи хьехамаш доаржадеча общества члена нов. Ивашкевича. Шинна а доклада чIоаггIа теркам тIабахийта ладийгIар гулбеннараша.

Докладаш йистеяьнначул тIехьагIа собране председателa Н. Егорова эггара хьалха къамаьл де дош делар поселке яхаш йолча пенсионерка Г. Трофименко.

— Вайна, поселке дахача наха, тоам бац зуламаш деш, хьаьнала къа ца хьегаш бола нах вайна юкъе боллашехь а мабарра уж хьагуча ца боахаш, царна духьал къиза къовсам ца лоаттабеш дагIа — йоах оратора. — Зуламаш дерашта духьал къовсам лоаттабара гIулакх вай, общественносто, воай бе долла деза. Цу даькъе, къаьстта хьинарегIа дакъа лаца деза пенсионераша, халкъа дружинай мугIараш шерде деза.

Коммунизм хьалъеш доаллача вай халкъа доккха зулам ду дынах тешаш болча наха, къаьстта цун цхьайолча течениша баптизма, сектанствас. Аз предложени лу, вай районера баптисташеи сектанташеи ламазаш ду цIа дIакъовла, цар бIехача хьехамашца баха нах тувлабергбоацаш.

ЧIоаггIа гулбеннарий ладугIа [illegible] а пайдане а къамаьл дар йоккхача завода коллективе дуккхача шерашка болх а баь, хIанз пенсе яхача М. Горбатовас даьр. Цо а дIахо къамаьлаш даьча поселке бахача Рагула Али-Оглы, М. Вартоняна, Ф. Михайлина могаяь хьаллаьцар баптистийн сектантийн цIа дIакъовла аьнна енна предложени. Цу хьакъехьа соцам тIайцар собране гулбеннараша.

С. СУЛТАНОВ.

СУРТА ТIА: собране дакъа лоацараш, трибуна тIа нов. Ивашкевич.

И. ПЛИЕВА сурт.

Наха юкъе дына духьалара болх бе декхарийла ва хIара хьехархо

Дына духьалара кхетам балара дешо дикка моттиг лаьцай КПСС XXII съезда материалаш тIа. Хадданза дына духьалара Iилма пропаганда янза яргьяц, йоах парте Программа тIа. Дына гIулакхашта духьал хаьдда къовсам лоаттабар КПСС члена декхар да, аьнна дIаяздаьд Коммунистически парте Устава тIа. Цунах кхетадеш да дына духьаларча балха парте мел лоархIам бу.

Вай хана атеизма пропаганда коммунистий хинна ца Iеш еррига общественноста, эггара хьалха школа декхар да. ХIана аьлча советски школа хьехам а луш ды лелабеш боацача дезала юкъе хьалкхийна саг даьла хиларахи къорIа яхачохи тешаве, дына тIехьаваккха хала да, е воаккха а лургвац. Из дика кхетаду вай республике болча ислама керте латтарашеи мурдий тхьамадашеи. Цар хIанз керттера теркам тIабохийт берашта. Шоай гIулакх дIахо хьоргдола тIехье кийчъе фуннагIа даь а кагирхой, эггара хьалха школе деша багIараш шоашкахьа баха гIерт уж.

Бераш дунен чу доал е атеисташ а е даьлах тешараш а доацаш. Дуне довзарах бола цар кхетам, оамалаш, гIулакхаш хьахул шоашта гонахьарча вахарга хьежжа, цIагIа луча кхетамга хьежжа. Нагахьа санна бер зIамига долча хана цунна дына фаьлгаш, ламазаш, дына гIулакхаш Iомадаь дале, из бер школе деша дода дына дохьажо хьаьна лазар а даь. ХIаьта дынах тешаш болча нохчаштеи гIалгIаштеи юкъе иштта дIадолалу из гIулакх. Кераста дынах тешаш болча эрсаша низагIа шоай школе деша дагIа бераш киназе ухийташ, царга жIарг леладайташ санна ды лелабеча нохчашеи гIалгIашеи шоай берашка ламаз дайт, марха кхоабийт, гIурбеи мовлати дездайт, мурдаш вIашагIкхийттача зерате ухийташ зикар дайт. Цу тайпара зIамига болча хана денз дына хьехам чубоссабу шоай берий ховхача хьаь чу.

Масала, Бачий-Юрта мурдий кхо тоаба я ды лелабеш, дына хьехам боаржабеш. Кунта-Хьажий мурдашта керте латт Хатуев Махьмад, Албаст-Хьажий мурдашта хьалхле лелаю Ибрагимов Махьмада. Закона духьал а болаш цу юрта ислам доаржадеш а дына гIулакхаш шердеш а ба уж. Цига я мурдий кхоалагIа тоаба — кхакхах яь кIай кийнаш тухкаю Аберин-Ахьмада тоаба. ЧIоагIа шерлу из тоаба. TIадувхача барзкъах вовзаргва цу мурдех вола саг. Царна керте латт Саидов ЯрагIи. 7—8 шу даьннача берашта а тIехьа шоай формах даь барзкъа духвийт цар. ИиIигий керта чеш гуш хургдоацаш хIама туллае еза цар Iаьдалах. Цар луча хьехамах Бачий-Юрта шовзткъеи иттех саг ва шиъи кхоъ сесаг йолаш. Уж деррига гIулакхаш юртарча коммунисташта а хьехархошта а ховш леладу. Цар леладечох шийлеи йIайхеи йоацаш Iеш ба уж.

Иштта дыно тувладаьча берий керта чу «машаре» хургья дынах, къорIах йолеи школе хьехача Iилмани уйлаш. Доккхий хилча цу берех хьахила тарлу лицемераш, эгоисташ, националисташ, иштта кхы цу тайпара бола нах. Шоай дега чу кхыйола уйла а йолаш, отметка яккхар духьа Iомаю цар урокаш. Царех хургбац массе оагIорахьа дегIабаьжка коммунизм хьалъераш. Иштта кхьале юстара латта бокъо йий школа? Янне а яц.

Школе, урокаш тIа хьехам баций берашта цу хьакъехьа? — аьнна хаттар доагIа. Хьехам бу, юхьанцарча классашка дIаболабу берашта беш бола дына духьалара хьехам. Масала, Грознерча № 21 йолча школе шера йолча плана тIа я «Атеистически пропаганда» яха раздел. Цунна чуйоагIа классай кулгалхошта йола беседаш, йоккхагIча классашка дешаранта йола лекторий, комсомольскии пионерскии организацей мероприятеш, школа юкъарча сайренийн атеистически кружокеи тематика, берий даьшта йола атеистически пропаганда.

Деша дагIача бераша явленещи общественни вахари Iилма атеистически уйланца кхетадергдола цхьацца хIама доаллаш да деррига дешара предметаш. Цу тайпара бераша дуне марксистско - материалистически хьисапе кхетадара лардаш йохка йолаю цар дешача хана, урокаш тIа

Цхьабакъда бераша дешача хана еш йолча антирелигиозни пропагандах кхоачам баь Iе йиш яц. Дына духьалара хьехам деша дагIача берашта бала беза уж школе доацача хана а. Из хьехам бе беза цар даьшта-ноаношта а, хIана аьлча аллахI волаш ва, е вац, къорIа бакъ да, е дац, аьнна шеко дег чу яра дешаш увттаде шоай берашта новкъарле ю ды лелабеча цар даьша-ноаноша, царех пионераш, комсомольцаш хилара, самодеятельноста юкъе дакъа лацара духьал бувл уж. «Iа из дойя аз корта дIабоаккхаргба хьа» яхаш кхерам лоаттабу цар шоай берашта, къаьстта йиIигашта. «Вайна, бусалбашта, къа долаш да из тайпа хIама дар, дала ма де аьннад из», йоах цар. Цхьабакъда, ды лелабеча шюай даьша иштта шоашка йоахе а, кагирхоех дуккха а дукхагIа бараш теша-м тешац дынах а аллахI волаш хиларах а.

Нохч-ГIалгIайче дукха моттигаш я шоай дагахьа аллахI хилар бакъ ца хетташехь а, моллагIа дале дына гIулакх шоашта ца деззашехь а, кагирхоша боккхача наьха юхьа дына гIулакхаш леладеш. Боккхийча наьха сий дар моллагIча а къаман долаш да, хIаьта нохчийн гIалгIайн къаьстта чIоагIа да из. Боккхийча наьха сий де деза яхаш, ды лелабеча боккхийчар аьннар де дезача воай бераш овттадеча вай ма доккха зулам ду!

Уйла ел дынах доаллача укх цхьан хIаман. Дыно могаду деша ягIа кхе лета йиIигаш маьре ухийтилга. КъорIа хьехамаши дына гIулакхаши доаржадеш а могадеш а болча, дына керте латтараша йоах: «Пхийтта шу далалехь човхамца кхетаве воI, пхийтта шу далалехь йоI маьре яхийта». Иштта я шоана бера хана денз саг физически а моральни а низ боацача воаккхаш йола дына мораль.

1961 шера 17 июле Курчалой района Аллерой яхача юрта вахача Минкаилов ЮсАпа йоалайир 3 классе деша ягIа Баймуттиреева Iайшет, цо из йоалаяьча шоллагIча дийнахь Эникхала вахача Ногаев Курале йоалайир 3 классе дешаш йола Дадаева Иной. Ираз долаш я моттий шоана уж йиIигаш? Янне а яц. Физически а моральни а хIалак даьд цар вахар. Школа а йитийта, шариIатеи Iадатеи дукъ качделлад царна. ХIаьта дына керте латтачар, ды лелабеча цар даьша аллахIа, къорIа, пайхамара, хьажий цIерах къоабалдийцар из гIулакх. Деша ягIача йиIигашца из тайпа акха гIулакх леладар Курчалой районерча, эггара хьалха Аллеройн Эникхалеи юрташкарча хьехархошта чIоаггIа новкъа а хургда, уж дынеи цун гIулакхаштеи духьал а гIовттаргба, аьнна хеталу. Цхьабакъда иштта хIама даьдац цу хьехархоша хIанзалца.

ХIанз коммунизм хьалъеча хана, керда саг кхетавеча хьехархошта хьалхашка керда декхараш оттаде декхарийла да вай. Керда, коммунистически мораль массанахьа а котъяьнна лархIа йиш яц иштта дола дынеи феодальнии гIулакхаш леладеча хана. Школа дына духьал яла еза, из ца дар бераш дына кIал дитар да. Шоай берашта дына хьехам беча даьшта духьал берзабе беза дынца лоаттабу къовсам.

Даьлах тешача наха юкъе бу Iилма-атеистически болх дуккхача тайпара ба КПСС XXII съезде новкъоста Н. С. Хрущева аьннача тайпара: «Бахача наьха еррига группаш чулоацаш, къаьстта кхувш доагIача берашта юкъе а долаш дына уйла а яь оттаяь лерттIа йола Iилма-атеистически кхетама система эш цу балха».

Даьлах тешача хIара сага ший тайпара хул дынах йола уйлаши тешами. Цудухьа дынах тешача массанечца цхьатарра леладе йиш яц гIулакх, хIаранеца ший тайпара леладе деза из. Дийша воацача, дынах тешачоа юхьанцара Iилма хьехам бе беза, дына гIулакх леладеш а дуташ а хувцалурашта кIоаргга дына духьалара, уж тешаргбола хIамаш дувца деза, къорIах чIоаггIа тешарашта дIадовзийта деза из харц хилар, дына керте латтараша яхачох уйла а ца еш тешарашта бокъонца дIабовзийта беза дына хьалха айтараш фу нах ба, Кунта-Хьажийн кIай кийнаш лелаечеи мурдашта дIайовзийта еза уж фу тоабаш я, хьежачарех тешарашта дIадовзийта деза хьежараша нах Iехабеш хилар.

Ислама чIоагIача а къизача а законаша къа долаш лерхI къорIа бакъхиларах шеквола е даьла хилари ца хилари дувца къамаьлаш дар. Цудухьа дуккха нах гулбеннача моттиге дынах шекбараш шоашта къувлар ала бахьац дынах тешараша шоаш бувцар кхераш. Иштта моттиг эттача дынах шекбарех хIаранеца шийцца дувцилга гIойленагIа хургда. Хьехархоатеист (хIаьта беррига хьехархой атеисташ лерхI) декхарийла ва дына керте латтар, мурдий тхьамада, дынах тешар шийна тIа а вийха цунца къамаьл деш вай социалистически вахар дика довзаш хила веза хьехархо ше, царна хеза а ховш а дола вай вахара масса даьхьацара хIамаш дувца деза хьехархочо царна. Хьехархочоа бовза беза къорIа реакционни чулоацами моллагIа яле а мурдий тоаба деш дола зе-зулами.

Iилман бокъонца а бакъ а болча хьехамца дына керте латтар е мурдий тхьамада ший Iовдалча, тIехьадисача дына хьехамашцеи уйлашцеи эшавергволаш, дынах тешараша цар ду сий доадергдолаш, ды лелабераш шоаш леладечох шекбаргболаш къамаьл де, дувца ховш хила веза хьехархо.

Вай советски дика бакъдари ислам зене-зуламе хилари шоашка дIахьокхаро эшабаь дына керте латтараши мурдий тхьамадаши новкъостал дехаш хургба дынах тешарашкара. Цар шоашта тIехьа бараш атеистически пропаганда дорха духьал боахаргба. АллахI волаш хиларах шеквалар бусалба сага дола эггара доккхагIа дола къа лерхI исламо. Иштта чIоагIденнад из ды лелабеча нохчийн гIалгIайн керта чу а. TIаккха даьла вац, даьлах ма теша яха къамаьлаш деча атеисташта - хьехархошта дынах тешараш духьал баха шоашта могар дергда дына керте латтараша. «Законах доацаш тха дынах йолча уйлашта духьал дувл шо, аллахIах теша йиш йолча бокъонах доах оаш тхо, Советски Конституцена духьал да из», яхаш дувц цар чIоаггIа айдийя. Ды лелабечоа аллахI воацаш хиларах беча хьехамо, дына духьалара уйлаш саго ювцаро цхьаккха а эгIазвига вагIац, дына духьала пропаганда елга Советски Союза а Нохч-ГIалгIай АССР-а конституцеш тIа оттадаь а да.

Дынца машара гIулакхаш а леладеш хIанзалца вай республика школай дуккха бола хьехархой атеисташ бац. Масала, СурхотIарча 8 шерарча дешара школа хьехархоша 1961—1962 дешара шера кхоалагIча четвертага кхаччалца йолча хана бахача наха дына духьалара цхьа лекци мара йийшаяц. Боккъалдар аьлча из болх бе ца тугаш битаб цар. «Дынах тешаш бола нах эгIазбига, царна дегаза дала безам бац тха», йоах цар. Ма чIоагIа тувлабалар да из! Иштта бола хьехархой кхер мурдаши дынах тешараши тIа а хьийха царца даьлах, къорIах, дына гIулакхех дола къамаьлаш де.

Саг дунен тIа цкъа мара ваха йиш йолаш вац, дынага новкъарле ейта йиш яц цо ший вахар иразе а пайдане а чакхдаккхара. Малх массанена а хьежаш ба, дына дохкага къайлабаккхийта йиш яц из наха гучара. Хьалъеш латтача коммунизмо, хьехархочун профессе беррига хьехархошкара дIадех царех бокъонца бола атеисташ хилар. Царна эхь хета дезац тIехьадисача дына гIулакхашта, харц уйлашта, цу боадонна духьал къамаьлаш де.

ХIара хьехархо декхарийла ва бокъонца вола атеист хила, хIана аьлча школе беш бола коммунистически хьехам дынах юхедисарашца машар болаш хила йиш яц. Советски школа дынца машаре хила ягIац, из йизза дына духьалара школа я.

I. АБДУРАХМАНОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Iилман школайн отдела инструктор.

СЕРДАЛО

2-гIа оагI. 28 июнь, 1962 шу.

ДАЬХЕННА—ДУКХАГIА ЮРТБОАХАМА ПРОДУКТАШ

КОММУНИСТКА ДОЯРКАШТА ХЬОКХАМ ЛУ

МагIалбика районера Долакоа. Доахан детташ боахк доярка ш. Цхьаннена тIехьа шоллагIъяр юзаш шурех хьалъюзаш латт маьлхаца къега кIай флягаш. Iула юкъера хьахоз:

— Сабарде «Стрелка», цIог ма лестаде, шура бIехъю Iа.

— Хьо хIана Iех, «Тамара». Со дIайоагIа хьона. Бутаргбац хьо а ца бетташ...

Тайп-тайпара Iымерза къамаьлаш ду доярка ш шоай доаханца. Царна хов шоашка яхар, хов доаханна шоаш дезилга. Цудухьа латт уж сатийна, лергаш а эгадеш. Юхаувзац шура.

Шурий флягай мугIарашта юхе цхьа юккъерча дегIара саг вагIа журнал бе а доаллаш.

Из ва коммунист Алероев Махьмад. Цун къамаьло хьахьокх из ший болх ховш а безаш а волга.

Из цига валехь эсала лелар ферма болх. Коллектива юкъера дисциплина лоха яр, заданеш кхоачашъяцар. Наггахьа доярка мара яцар хьокхамаш дика долаш. Бакъда, Махьмад веча денз гIулакх хувцаделар. 1961 шера, (из болх бе волавалалехь) хьалхарча биъ бетта 73356 килограмм шура яькхар ерригача ферме. 1962 шера цу хана 90809 килограмм яькхар, доахан тIакхийтта доаццашехь а. Мел пайда баьннаб Даьхенна саг ший моттиге дIаоттарах! ХIаьта шурий хьокхамаш хIара денна лакхлуш а латт. МагIалбика районе цIи хеза, хьалхара моттиг дIалоацаш я из ферма.

— Са сай хьинарца сона цхьаккха котало а йоаккхалургьяцар, — йоах заведующе, — къахьегама тIера болаш, шоаш халкъа, партена эшилга ховш нах тха ферме бецаре: Балоева Ада, горсовета депутат, коммунистка Пешхоева Нина, кхыбараш...

...— Пешхоева Нина.

— Из коммунистка йолча даьхкадар тхо а, — аьлар оаха Махьмадага, цун къамаьла юкъе а лийлха.

...Боамбий санна кIай чоп лакхехьа а болаш шурий ведар яхьаш хьатIаера цхьа юкъерча дегIара кхалсаг. Дукха доахан дийттачарна тара дар цун диткъа, низ болча кулгий пIелгаш.

— Махьмад, хьога хатта йицъеннаяр со, селхан, мел яькхар аз хIара Iаттагара? — хьаттар Нинас, беро санна цIенача дег тIара ела а къежаь.

— Укх сахьате дIаергда, аьнна журнала тIа а хьежа чота бурилгаш дIа-хьа техар Махьмада.

— Ийиттеи ахи. Цхьадолчар дукхагIа а еннай. КIезига хетий хьона?

— КIезига-м хетац. ХIаьта а... Доакъар кIеззига дукхагIа дала деза, — аьлар Нинас шеший ца. ТIаккха Iула юкъе дIачуяхар яьсса ведар а ийцаь.

Наьсарен районерча маякаца Барахоева Лемкайца социалистически яхь лаьцай укх шера Нинас. Семилетка диъларIча шера хIара беттача Iаттагара 2300 килограмм шура йоаккхаргья, аьнна ше денна дош а аханел совгIа кхоачашдаьд цо пхе бетта, хIара беттача Iаттагара 1400 килограмм шура а яькхка.

— Мишта лакхду Iа хьай хьокхамаш. Фу бахьан долаш IотIаетт хьа доахана шура? — хьаттар оаха Нинайга.

Из хаттар оахош деча хана Нинас лоацца цхьан-шин дешаца жоп а денна тхоаш дутаргда моттар тхона. Из харц хилар. Бувзам а чулоацам болаш а ду доярка къамаьл. Цунна хов ший опыт кхы белгалъяьнна еце а кхычарна накъа яргйолга.

— Ховш да, доярка болх сий долаш а бехктокхаме а болга. Цудухьа из болх безаш, ший хьокхамаш лакхдара эша оагIонаш лохаш хила еза из. Иштта гIулакх вIаштIехьа ца доаккхе кIезига пайда луш хургда цо хьега къа.

«— Эггара хьалха со укх ферме енача хана кхоачамаш ца хилар бахьан долаш балхах дог а лелхаш дIанхар цхьаболла доярка ш. Флягаш, гаташ, халаташ, хи-кисеш тоъацар, кIезига шура лора доахана. Бакъда, тIехь-тIехьа ферма дегIааха йолаелар. ФуннагIа дав а айса беттача 16 Iаттагара кхычарел дукхагIа шура яккха гIерташ, сов доакъар телар аз, ханнахьа деттар. Шура тIа-м кхетар, хIаьта а сона хеттача тайпара нийслацар.

ТIаккха уйла йир аз цу гIулакха. Шоашта дIаденна доакъар дерригa а даацар доахана. Дукха отходаш юсар кормушкаш чу. Дийнахьа доакъар кхозза а ца луш, хьалхагIа санна, кIезиг-кIезига телаш ялхазза делча фу дар-хьогI, аьнна хийтар сона. Иштта, къаьстта цхьа етт кхаба йолаелар со юхьанца. Кормушка чу хIама йитацар. ТIаккха кхо сахьат доаллашехь а шозлагIа лора. Из а чам болаш дуар Iатто. ХIара денна тIаетталора шура. Кхозза кхоабача хана дийнахь 10 литр тийнача Iатто 12—13 литр шура лора.

ТIаккха ферма заведующега дIадийцар аз из гIулакх, доярка ш а аьлар. Раьза хилар коллектив. Иштта кхаба доладелар тхо ерригача фермера детта доахан. Цу кердача методах пайда баьлар. Юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара 9—10 килограмм шура яха доладелар тхо, хьалхагIа 7—8 мара ца яьхача метте.

Цхьабола етт хул ший тайпара оамал йолаш, шура Iо ца луш. Уж санна дола доахан дийнахь диазза-пхезза детт оаха, цар еррига шура хьаяллалца. шамарашта массаж ю».

...1948 шу. Казахстан. «Красный партизан» яхача колхоза конторе дIачуяьлар хIаьтта хьалкхийна диткъача дегIара нохчий йоI.

— Оаш пурам лоре ферме балха гIоргьяр со, — аьлар Нинас, цIий а енна.

— ЗIамига ма йий хьо. Е болх а бовзац хьона. Цигар баьраш-м дуккхача шерашка болх а баь дика опыт йолаш нах ма бий. ТIаккха хьо царна юкъе сов саг санна хургья. Кхыча балха гIо хьайна.

— Ферме мара болх бе раьза яц со, — аьлар Нинас майро.

— Мегаьд, хIаьта Iаьсий доажаде гIоргйий хьо?

— ГIоргья.

Дийнахь саррадца боагача маьлха кIал хулар Нина ший Iаьсий Iулаца. ДикагIа доакъар дола моттигаш лехар, ханнахьа хи тIа дугар. Саррахьа бумбаргаш санна дузадийя базе хьадоаладора цо ший Iаьсий. Дика болх бу, яхаш коллектива юкъе ювца яьлар нохчий къона йоI. Шу йисте доаллаш колхозхой собране дикагIа болча доахан леладерашта юкъе ший цIи яькхача дог тохаделар Нинай.

Ший Iула юкъера хьа а хержа совгIата дикагIа дола Iасилг делар Пешхоева Нинайна.

Цу хана денз дIаболабелар Нинай къахьегама никъ. ШоллагIча шера доярка лла болх бе яхийтар. Районе хьалхара моттиг дIалаьцар йоIо. Из ювцар собранешка, совещанешка, газеташа дIайовзийтар цун цIи ерригача областе. Цига ше болх беча хана дуккха деза совгIаташ йийдир Нинас: 18 бежан, Сийлен грамоташ, дукха ахчан премеш...

— Март бетта хиннача КПСС ЦК Пленумо хьайбаш леладерашта хьалхашка оттадаь декхараш сайга доагIача даькъа толамца кхоачашдергда аз, — йоах коммунистка.

Тхо теш цун дешах.

М. ЗАНГИЕВ.

Балхаш дика ду

200 гектар хулача участка тIа хьажкIаш кхееш я «Шалинский» совхоза пхелагIча отделенера Исаев Шерип керте латта механизированни звено. Цхьа барт-цхьоагIо йолаш, чIоаггIа хьинар лакхденна къахьег укх деношка звено членаша. ХьажкIашта Iунал дика ду, кха цIена да. ХIара денна балха норма 130—140 процент кхоачаш а еш, болх цIена а беш къаьстта дика къахьегаш ва тракторист Мусалаев Оалхазар.

Б. КЕЛОЕВ.

«жжжж

АЛСАМЙОАХАРГЬЯ ХЬАЙБАШКАРА ЙОАЛА ПРОДУКТАШ

Парте Центральни Комитетой СССР Министрий Советой юрташкарча къахьегамхошка даьча Кхайкарало чIоагIа хьинар лакхдаь, хьайбашкара йоала продукташ алсамъяхара а уж паччахьалкхенга дукхагIа йохкара а еррига уйла тIайийрза я Наурски района «Россия» яхача колхоза шурий-товарни ферма коллектив. Доахан дика кхоаб, цар денгара денга шура тIаетт. Денна 1.700 килограмм шура йоаккх ферме.

— XIара Iаттагара 2.700 килограмм шура яккха езаш да оаха тIаийца декхар, цхьабакъда, оаха из декхар тIехкхоачашдергда, — йоах ферма заведующе Георгий Петрович Дежина.

Дояркашта юкъе шерра социалистически яхь яьржай. Итт-итт ди массаза доал яхьа итогаш ю. Яхье карагIдаьнна хIамаш массанена а дIадовзийт, кхоачамбоацарашта критика ю, гойтара агитаци дика вIаштIехъьяькхай.

Фермерча къахьегамхошта юкъе агитационни болх белга тIадиллад ферма учетчика комсомольца Александр Якимова. Партийни бюрос шийна тIабилла из болх дика лелабу агитатора. Мехка чухь а доазол арахьа а лела доархIамера гIулакхаш довзийт цо ферма къахьегамхошта.

КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен Кхайкарал агитатора дийшачул тIехьагIа чIоагIа дегаш гIоз а даьнна шоай болх бувцаш бар ферма къахьегамхой.

— Хьайбашкара йоала продукташ паччахьалкхенга йохкара планаш мишта кхоачашъю колхозо? — хаттар оттаду ладувгIарашта хьалхашка агитатора.

— Из гIулакх дика лел ала йиш яц хIанз а.

— XIана?

Укхаза, дош дIа-хьа а эцаш, гучадоах керттера бахьанаш. XIанзалца юкъара хьайбаш доакъарийца Iалашделга дика леладаьдац колхоза кулгалхоша. XIанз из гIулакх дикалгахьа эргадоалаш латт. XIанз колхозо 1669 гектар хьажкIаш, 40 гектар шекара свекла, 21 гектар горох дIайийнай. Доакъар шортта хургдола никъ ба из. XIаьта доакъар хуле хьайбаш а дулх а хургда, шура а хургья.

Иштта из Кхайкарал дувцача хана шоашта дагадоахкараш, шоай планаш ювцаш къамаьлаш дир дуккхача къахьегамхоша.

— Юрта боахам сихха тоабара дукха хIамаш даьд укх тIеххьарча хана партеи правительствеи, — аьлар доярка К. Разгоняевас. — Анна Кобызевайца яхье а яьнна, аз хIанзалехьа а айса деттача доахах хIара Iаттагара 1.600 килограмм шура яькхай. Айса тIаийца декхар ханал хьалха кхоачашде лерхI аз. Иштта хургда парте Кхайкарала аз луш дола жоп.

— Хьайбай боахаме эггара лоархIамегIардар доакъар да. Шортта доакъар хуле, детта доахан чуоттадаь кхоабе, халача балхашта механизаци йойя чухнахьа хургда продукцега дIадодар, — аьлар доярка Анна Одишвиле.

Хьайбаш леладерий къамаьлех гуш да, цар еррига уйла дулх, шура, кхыйола продукташ дукхагIа яхарца йолга, партеи Советски правительствеи Кхайкарал царна дег чу дижалга.

Р. БОГДАНОВ.

ШОАЙ НИЗАЦА Ю РЕМОНТ

ДIа-юха мел хьежача къахьегаш боахкаш дешархой, дешархой дай, хьехархой бIаргаго йиш я Грознерча № 49 йолча юкъерча школе. Газ чуйиллара сангараш йоахаш, керда пишкаш йохкаш, классашкарча уйнашта басар хьокхаш, парташ тоадеш боахк уж. Цар массанеша а шоай низаца ремонтни балхаш де лаьрхIад укх шера.

Шоай низаца ремонт еш ба Грознерча № 91 йолчеи Гудермесерча № 106 йолчеи школашка а. Укхаза школьни мастерскешта, дешара - наглядни пособешта ремонт еш, парташтеи доскаштеи басар хьокхаш ба дешархойи цар дайи.

В. СЕРГЕЕВ.

☆ ☆ ☆

Школашта ремонт еча а керда гIишлош хьалъеча а шефство лелаяра Советски района дешархошеи комсомольцашеи дIадоладаь гIулакх хьаллаьцад вай республикерча дуккхача комсомольски организацеша.

Из сийлен гIулакх хьаллаьцад Наьсарен района комсомольски организацеша а. Районе кердача дешара шера деша ховшаргда дукха бераш. Царна школашта керда цIенош хьалде дезаргда. Уж хьалдеча тха районерча комсомольцаша, пионераша, дешархоша цу балха юкъе дакъа лаца лаьрхIад. Доккха совгIат хургда цох хьалкхувш доагIача бераштa. Иштта укх шера Наьсар-Кертерча юкъерча школа шоллагIа корпус хьалъеча дакъа лоац цар.

Дукха езача школана, школьни инвентара, хьехархой квартиранта шоай низаца ремонт а еш 1500 сом кходе лаьрхIад тха дешархоша, йоах Iаьлий-Юртарча бархIшерарча школа директора нов. Локаева.

Мишта лел-хьогI районерча дешархой производственни бригадай юрта боахамера гIулакх, аьнна хеталургда. Во вIаштIехьбаькхабац ДолакхаЮртарча бархIшерарча, Экажкъонгий - Юртарчеи Яндреччеи юкъерча школай дешархой-производственни бригадаша шоай болх. Къаьстта дика лелабу юртбоахамера болх Яндреччеи школа дешархой бригада. Шийна тIачIоагIъяь 20 гектара тIа дIайийна хьажкIаш дика а юкъе оасар доацаш а лелаю. Уж лелаярал совгIа дешархой бригада чIоагIа новкъостал даьд «Назрановский» совхоза Яндреччеи отделене моша горох чузцача а гидуаргашта оасар деча а. 30 гектара тIарча гидуаргашта оасар даьд дешархоша хIанзале. Шоай къахьегамца КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш республика къахьегамхоша кхоачашъеча даькъе доаггIаш дола дакъа лоац дешархоша. Иззамо кхы дуккха а болх бергба цар дешара керда шу дIадоладалалехьа.

Б. ГАНДАЛОЕВ,
ВЛКСМ Наьсарен райкома секретарь.

Депутатий новкъосталца

КПСС XXII-ча съезда решенешка хьежжа вIаштIехьбаккха гIерт тхо тхоай юртсовета болх. Юртарча наьха, актива, депутатий новкъосталца цхьацца дика хIамаш карагIдаьннад тхона хIанззехьа.

Бахача нахагара дуккха дулх шура, кхыйола продукташ ийяьй. Из вIаштIехьдаргдацар тха, нагахьа санна наха юкъе массово-кхетама болх баьбецаре, дарга тахан вайна хьалхашка латта декхараш дIадовзийтадецаре. Наьха хьашташ кхоачашдара а шоаш бехктокхаме лоархI депутаташа. Цар наказаш кхоачашде гIерт уж. XIанз юрта массайолча улицашка къаьнаяраш тоа а еш хи колонкаш йохкаш латт юртсовето. Цу балхах дика дакъа лоац юртахоша. DIадоладаьд кхыдола балхаш а.

Хьинаре къахьег депутатий постоянни комиссеша а. Кхоачамбоацараш гуча а доахаш сихагIа уж дIадахара новкъостал ду цар, бехке баршта шоай заседанешка критика ю.

Къаьстта дика болх бу н. Дзейтова кулгалдеча юртбоахахама комиссе. ДукхагIа йолча хана кхашка хул уж, болхлошта юкъе кхетама болх бу, царна эшар фуд хьож.

XIанз доакъар мел Iалашду. доахана помещенеш тоаелга мишта латт, ялаташ чуэцача малагIа кхоачамбоацараш да хьожаш ба уж. Цар новкъостал ду кулгалхошта ший ханнахьа гIалаташ дIадахара.

Цул совгIа, общественни порядок телхаечарна духьал а къовсам лоаттабу оаха. Юрта вIашагIтехай новкъостий судаш, дружинникий группаш. Цу гIулакхо новкъостал ду болх ца а беш харцахьа лела нах бехктокхаме озара, царга къахьегийтара.

У. ГАНДАЛОЕВ,
СоагIапчара юртсовета председатель.

Керда книжкаш

ГРОЗНЕ МЕХКДАЬТТА ПРОМЫШЛЕННОСТЬ ДЕГIААХАРА ИСТОРЕЦАРА

Дукха ха йоаццаш Нохчийн-ГIалгIай историе, экономика, метта, литература Iилма-тохкама института кепа тохийта арабаьннаб «Грозне промышленностах йола очеркаши царизманеи монополештеи духьала Грознерча болхлоша лоаттабаь (1893—1917 шш.) революционни къовсами» яха исторически Iилмай кандидата Л. Н. Колосова язбаь боккха болх.

Л. Н. Колосова язбаь из болх, шеко йоаццаш, Iилман а практически а хьаштдолаш ба. Из ишта хилар эггара хьалха дика хьахьокх, хьалхагIа довзанза а кепа теха арадаланза а дуккха архивера документаш юкъедоаладарои царех пайда эцарои, хIаьта иштта революци ялалехьа Грозне мехкдаьтта промышленность дегIаахарах дола истори, массе оагIув чу а лоацаш, цу балхаца духхьашха хьахьокха гIортаро а. 24 печатни лист хиллал дола из книжка ийс кертах латт.

Вай республика мехкдаьтта промышленность дегIаахара истори Iомадеш болча наха доккха новкъостал дергда нов. Колосова балхо.

Цу тайппара кхетам балара а чIоагIа лоархIаме да из, цо хьахьокх нохчашхеи гIалгIашхеи болча къеча наха Грознерча пролетариато лоаттабаь революционни къовсам хьал мишта лоацар, цу къовсамо дегаш ура а утвтадеш нохчий лоаман районашкарча ахархоша восстанеш мишта йора.

Л. Н. Колосова язбаь пайданера а маьхера а болх чIоагIа хьашт хинна тIаэцаргба вай республике.

Ш. ДАЦАЕВ.

Хьокхам эца ножайюртахошкара

Парте XXII съездей КПСС ЦК мартовски Пленумеи материалашта пропаганда яра дукха болх баьб Ножай-Юрта района культурно-просветительни учрежденеша. ДукхагIа книжкаш деша нах чуозара даькъе болх дика лелабу районерча библиотекаша. Районе дукхагIйолча библиотекаша шийна дезаш дола книжка ше хьахаржа йиш йолаш вIаштIехьбаькхаб болх. Балансу, Шуани, Галайты, Саясан, Мескеты яхача юрташкарча клубашкеи библиотекашкеи дика вIаштIехьъяькхай гойтара агитаци. Масала, «Парте гIулакх, дерригача халкъа гIулакх, юрта боахам дегIабоалабар», «Хьо а хургва коммунизм еча даькъе», «ХьажкIаш — боккха лоархIам болаш я», иштта кхы дуккха а плакаташи лозунгаши да массайолча моттигашка хьалтеха. XIаьта «Даьхенна дукхагIа шура» яхача лозунго вай республикера дикагIбарий опыт хьаIомаяра тIахьех беррига хьайбаш леладераш.

Укхаза кийчъяь еррига гойтара агитаци колхозий, совхозий вахарца бувзам болаш уйла яь вIаштIехьъяькхай. «XIара дийнахьара къахьегам — коммунизмага боаккха гIа» яхаш Балансу юртарча клубе кийчъяь стенд кхаь разделах латт: вай мехка, республике, колхозе дикагIбола нах бувц цар тIа. Массайолча разделаш тIа къахьегама хьалхара моттигаш лелаерий портреташ. КхоалагIча разделе колхоза юрта боахаме дикагIбараша даьха толамаш а тIаийца социалистически декхараш а хьагойт.

TIеххьарча шин-кхаь шера района юрташка вайнаьха кхалнаха дакъа а лоацаш дукха художественни самодеятельноста кружокаш вIашагIъехкай.

Ерригача клубаша дика дакъа лаьцад дукха ха йоаццаш хиннача художественни самодеятельноста 4-ча республикански смотре. Республикански смотре хьалхара моттиг яькхай ножайюртовцаша.

Дика лел района агитбригадай болх. Агитбригадаша кастаста лекцеш еш, «Молния» яха а иштта кхыйола а къахьегама листокаш арахец. Цар тIа юрта боахама къахьегамхоша производстве доаха толамаш хьагойт, дикагIа къахьегара тIахьех. Районни культуран ЦIен агитбригада Дагестански АССР Казбекски, Новалакски, Хасав-Юртовски районашкара къахьегамхой болча яха хиннай. «ХьажкIаш — вай рузкъа», «Лаьтта машар хилийтар духьа», «Хьалхара моттигаш лелаю тха колхоза механизатораша» яхача а иштта кхыйолча а темах сайренаш яьй районерча клубаша.

Саясановски юртарча культура ЦIено «Болх ца бечо — хIама даац» яхача темах сайре яьй. Сайрене кийчъяьяр «Коммунизм хьалъерий моральни кодекс», «Республика, района, колхоза юрта боахам дегIабоалабара план», «Болх ца бешшехьа, а хIама дуарех» яхача темаех стендаш.

ЧIоагIа терко ю районе культура учрежденей кадраш вIашагIтохара а царна кхетам балара а. Цу гIулакха лаьрхIа массайолча хана лекцеш ешаш, докладаш еш шин дийнахьара семинараш ю. Семинарашка тематически сайренаш, книжкаш дешарий конференцеш ярах консультацеш ю, методика хьех. Культучрежденей дукхагIболча болхлоша квалификаци лакхъяьра Грознера курсаш чакхъяьхай, хIаьта сайрийнарча кагирхой школашка, лакхехьарча а юкъерча а специальни дешара заведенешка заочно дешаш ба.

Дика вIаштIехьбаькхаб районе кинофильмаш хьокхара болх а. Киномеханикашта юкъе яхь яьржай. Масала, киномеханик Татаеви моторист Магомадови коммунистически къахьегама кинопередвижка яха сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш ба хIанз. Кино хьокхара план тIехкхоачашъю цар. Укх шера тайп-тайпара кинофильмаш утвтадара план тIехкхоачашъярах Нохч-ГIалгIай АССР Министрий культураи облсовпрофеи карара кара тела ЦIе байракс еннай района.

Районе культучрежденешта лаьрхIа дукха гIишлош хьалъяьй, хьалъеш а латт. Укх тIехкхьарча диъ шера итт клуб, ворхI библиотека чуйилла помещени хьалъяьй, хIаьта кхы ворхI хьалъеш а латт.

Района партийнии советскии организацеша хадданза кулгалду культурни учрежденей балха.

Республикерча дуккхача культучрежденеша хьокхам эца мегаргболаш вIаштIехьбаькхаб ножайюртовцаша шоай болх.

Х. ОЗДОЕВА.

РЕСПУБЛИКЕРЧА КАГИРХОША ДЕЗДИР ШОАЙ ЦIЕЙ

Дахача кIирандийнахьа шоай цIей — советски кагирхой Ди дездеш хилар республикера кагий нахи мехкарийи. Заводашка, фабрикашка, колхозашка, совхозашка цIейна хетаяь сайренаш хилар. Цига дийцар кагирхоша лелаеча яхье доаха толамаш, дика къа а хьегаш шоашкара хьокхам луш бола кагирхой белгалбир.

Грозне С. М. Кирова цIерахча культуран салаIареи парке чIоагIа сакъердаш хилар кагирхой кIирандийнахьа. Спортивни майдаш тIа шоай говзал хьахьокхаш бар волейболисташ, баскетболисташ. Филармоне артисташа концерт оттадир. Паркерча Iам тIа йоккха цIи йийзар сайрийна баьдийрзачул тIехьагIа. Фейрверк а хилар парке сарахьа.

Цу тайпара шоай цIей дездеш хилар юрташкара кагирхой а. Стадионашка спортивни ловзараш деш бар юрташкара спортсменаш, клубашка, культура ЦIеношка художественни самодеятельноста коллективаша концерташ утвтадир.

☆ ☆

ЧIоаггIа сакъердам а хулаш хьежар грозненцаш кIирандийнахьа Орджоникидзе цIерахча стадионе футболах лайзача Грознерчеи Кисловодскерчеи къонача футболистий командашка. Дика лайзар грозненцаш. Счет 2:1 а йолаш хьаьшел котбаьлар уж.

«Динамо» яхача стадионе Грознерча сборнии Орджоникидзерча динамовцийи командай доттагIлен вIашагIкхетар хилар. Грознера спортсменаш котбаьлар.

ТРАДИЦИОННИ СПОРТИВНИ ЯХЬ

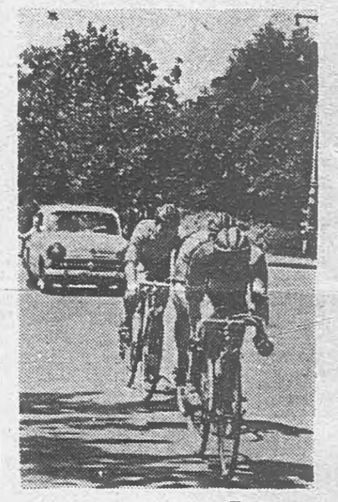

Советски кагирхой Ди дездеча дийнахьа В. И. Ленина цIерахча майда тIа спортивни яхье баьнна хилар республикерча спортивни обществай бIаь велогонщик. Укхаза «Комсомольское племя» яхача газета приз яккхара старт елар цар. Яхье хьалхара моттиг яькхар спартаковций командаша. Дика хьокхамаш долаш чакхъяьякхар яхь кхалнаьха командаша, «Труди» «Локомотиви» яхача обществай маIача наьха командаша.

Сурта тIа: (лакхехьа) спортивни яхье хьалхара моттиг яькхха маIача наьха команда. (Лохехьа) хьалхара моттиг яькхача кхалнаьха команда членаш (аьрдехьара аьттехьа): Е. Сенникова, В. Бойченко, Л. Протасова команда капитан В. Кононова.

П. Катакова сурти текстн.

Редактора зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Доазол дехьара

Фашистски террор соцаш яц

ПАРИЖ, 26 июнь. (ТАСС). XIанз а Алжирей Францен шоай зуламаш деш ба оасовцаш. Укх тIеххьарча шин дийнахьа городера школаш йохае гIерташ 30 гаргга бомба а эккхийта, уж къаьстта чIоагIа хьаьрбаьнна хьувз Орана районе. Цхьа школа цIенъяь йохаяь дIаяькхай. Иштта Оранера цхьа телефонни станци а эккхийтай оасовцаша.

Париже официально хьакхайкадаьд территориальни округан Орана эскара корпусеи командующи вола дивизионни инарал Жинести веннав, аьнна. Массехк ди хьалха нах боабеча фашиста човнаш яьяр цунна Оране.

Городе Бордо ЮНР правительственни парте департаментски федераце цIеношта чухьийддай ОАС-а «ударни группа».

ПАРИЖ, 26 июнь. (ТАСС). 10 миллион литр гаргга мазут чудолаш йола резервуараш оасовций бандаша селхан саррахьа лелхийтача Орана порта тIехь, йоккхалга диллача Алжира шоллагIча городе кхо бIаь метр совгIа лакхал а долаш Iаьржа кIур латт. «Лаьттан тIехь мел дола хIама доагаде» яха гитлеровски тактика чакх а йоахаш, укх тIеххьарча деношка Оране ткъаь итт бомба эккхийтай къизача фашиста-ша. Лелха а лелхийташ сигала ухийт школаш, телефонни узлаш, административни цIенош... Укх тIеххьарча массежк дийнахьа оасовцаша диазза цIи техай Орана мэрияй цIеноех.

Оранера хьал дувцача хана моттигерча дуккхача комментатораша белгалдоах, нагахьа санна хьаьрбаьнна хьувза бандиташ юхатоха французски Iаьдалашта бокъонца ловре, царга хьогге а из де йиш яр, яхаш. XIанзалца хьа а Оране геттара кIезига да «порядок лоаттаяра» низаш, хIаьта долаш дарашка а, кепа йоазоно беча хоамах, фашистски бандаш дIаяхара хьакъехьа хаьдда инструкцеш а яц.

«Юманите» яхача газета обозревателе Ив Морос тахан белгалдоах, цу даькъе французски правительство тIакхувш хаьдда кхоъ политически хIама да, яхаш: «Алжирски къаманкортамукъален боламцарчеи Францерча болхлой болама духьаларчеи къовсама накъа баргбола нах лерхI адамаш доадеча оасовцех французски правительствас».

Французски общественносто хоадам боллаш дIадех деноша Оране ткъаь итт бомба эккхийтай къизача фашиста-ша. Лелха а лелхийташ сигала ухийт школаш, телефонни узлаш, административни цIенош... Укх тIеххьарча массежк дийнахьа оасовцаша диазза цIи техай Орана мэрияй цIеноех.

Оранера хьал дувцача хана моттигерча дуккхача комментатораша белгалдоах, нагахьа санна хьаьрбаьнна хьувза бандиташ юхатоха французски Iаьдалашта бокъонца ловре, царга хьогге а из де йиш яр, яхаш. XIанзалца хьа а Оране геттара кIезига да «порядок лоаттаяра» низаш, хIаьта долаш дарашка а, кепа йоазоно беча хоамах, фашистски бандаш дIаяхара хьакъехьа хаьдда инструкцеш а яц.

«Юманите» яхача газета обозревателе Ив Морос тахан белгалдоах, цу даькъе французски правительство тIакхувш хаьдда кхоъ политически хIама да, яхаш: «Алжирски къаманкортамукъален боламцарчеи Францерча болхлой болама духьаларчеи къовсама накъа баргбола нах лерхI адамаш доадеча оасовцех французски правительствас».

Французски общественносто хоадам боллаш дIадех ОАС-а леладу зуламаш совцаделга. «Цхьаккха а къахетам ма хилба фашистски заговорщикашта!» — ишта я халкъа лозунг.

ОАС-а леладеча зуламашта духьал дуккха нах юкъе а боагIаш демонстрацеши забастовкаши хилар Корсике. Цу демонстрацешкеи забастовкашкеи дакъа лоацаш хилар докераш, электрикаш, газовщикаш, хьехархой. «ОАС — нах боабераш!» — цу лозунгаца чакхъяьлар Бастия городе улицашка фашисташта духьалара низ бола демонстраци.

Укх деношка фашисташа бомба эккхийтача Парижерча профессора Гурвича цIенна хьалхашка митинг хилар селхан саррахьа. Мехка чухь фашистски кхерам совбаларца дийзза, цу митинге хинна нах кхы а дуккхагIа фийлал йолаш хилара тIахьийхар парижски колледжеех эггара йоккхагIа йолча цхьан колледже хьехархочо Берка.

КЪУЛБЕХЬАРЧА КОРЕЕРА АРАБАККХА КХЫЧА ПАЧЧАХЬАЛКХЕНИЙ БIУ

НЬЮ-ЙОРК, 25 июнь. (ТАСС). Лоархiамереи тIехьадаккха йиш йоацаши дола дош а лаьрхIа Къулбехьарча Кореера кхыча паччахьалкхений бIу арабаккхара хьакъехьара дош ООН Генеральни Ассамблея XVII сессе дувца оттаделга дехаш ООН-а генеральни секретара гIулакх леладеча у Танага СССР правительства тIа а дилла хабар даьд СССР ООН-ерча представительствас.

КОЛОНИЗАТОРИЙ САТЕМ БАЙНАБ

ЛОНДОН, 26 июнь. (ТАСС). Малхбузехьарча Ириа-нера деча хоамех, сихбенна Голландера хьатIа а кхувлаш, гIайрен тIа тIема низаш Iоаделга дIахо хьош ба голландски колонизатораш. Къулбехьен а малхбузехьен а берда йистой тайп-тайпарча районашка индонезийски парашютисташ Iобувссаш а цу сахьате моттигерча бахархошца барта ухаш а хилаго цIенхаштта сатем боабаь хьувз моттигера колониальни Iаьдалаш. Голландски тIема администраце викалаш бакъдеш ба алхха нах кхайса ца Iеш, йоккхий топаш а автомашинаш а чукхайсай индонезийски самолеташа 24-ча июне Мераукена юххе, яхаш.

Хьагучох, шоай низах башха бIу а ца болаш Австралегара тIема новкъостал лаха гIерташ ба голландски колонизатораш. Цудухьа австралийски доале йолча «Папуа» территорена гаьна доацаш боссаш ба индонезийски парашютисташ, яхаш, хабараш арадоах колонизатораша.

КНР приморски районашка чанкайшисташ чуболара планий хьакъехьа Синьхуа агентствас яхар

ПЕКИН, 24 июнь. (ТАСС). Американски империализма оагIонгахьара хьаллоацаш а кIоеш а йола, Тайване бIу лаьца ягIа чанкайшистски банда йоккхийча масштабех тIема авантюра е Китая приморски районашка чугIорта кийчлуш я, йоах тахан кепа йоазонаш тIа арабаьннача Синьхуа агентства хоама тIа. Американскии чанкайшистскии эскараша цхьана яь маневраш, США тIемеи политически деятелаш кастката Тайване иха хилар, хIанз а тIехь американски кемаш Китая доазонел тIехдувлаш моттигаш хилар дага а дохийта, агентствас кертахйоах цхьацца болча лаккхача гIулакхаш тIарча американцаша ю цIур бехкаш йола заявленеш.

«XIанз, цIаккха а цунах хIама хургдоаццашехьа а, шийха даьннар юха а шийга кхоачаде, юха а китайски халкъ боадоннах чукхосса, юха а Китаях американски империализма колони е чанкайшистски банда гIертача хана, чанкайшистски бандаца къаьнара гоамал йолаш а цунна духьал хIанз чIоагIа дорх денна а долча китайски халкъо вIалла а хулийтаргдац нах боабеши межка тийша болх беши йола чанкайшистски банда юха а ший фоарта IотIаховлга. Китая Коммунистически партега хьалхле а йолаш, социализм хьалъяра даькъе сийлахь-доккхий хIамаш карагIдаьннад китайски халкъа. Цхьа саг санна, шоайла кхотабенна ба берригача мехкара болхлой, ахархой, интеллигенци, тайп-тайпарча къамех бола кхыбола патриоташ. Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш теркалдаь аьлча, цар гадоаккхаш, уж хьаллоацаш да социалистически мехкаши дерригача дунен тIара халкъаши. XIанз вайгарча цхьацца ханна йолча халонех пайда эца гIерташ а, хIа аьнна континента тIа ше хьатIайоаллашехьа массанахьара шийна нах тIехьабаргба мотташ а чанкайшистски банда хьувзарах цхьаккха хIама хургдац.

Нагахьа санна чанкайшистски банда континентах чуйола хьоже, цо ше хIалак ергья, яхаш белгалдоах Синьхуа хоама тIа.

ЕКРДАЛО

4-гIа оагI. 28 июнь, 1962 шу.

1918 шерарча 11 августа цIерахча типографе администраце, партийни, комсомольски, профсоюзни организацеша дIахойт 1918 шерарча 11 августа цIерахча типографе директор

Григорий Никанорович ПОЛЯНСКИЙ

ха йоацаш кхалхар, хIаьта цун дезалгеи гаргарча нахагеи кодам а бу.

«Сердало» газета редакце а республика культура Министерства издательствайи полиграфически промышленностеи отдела а коллективаша чIоагIа кодам бу 1918 шера 11 августа цIерахча типографе директор.

Григорий Никанорович ПОЛЯНСКИЙ

валарах цун дезалгеи гаргарча нахагеи.

Нохч-ГIалгIай АССР Писателий Союзо 1918 шера 11 августа цIерахча типографе директор

Григорий Никанорович ПОЛЯНСКИЙ

ха йоацаш валар чIоагIа хала а хеташ цун дезалга кодам бу.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«СагIадехарга дувцар».**

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«СагIадехарга дувцар».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — **«СагIадехарга дувцар».**

Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — **«СагIадехарга дувцар».**

Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре

«СагIадехарга дувцар».

Долалу: 9, 10.45, 12.30, 2.15, 4, 5.40, 7.30, 9.15.

Гор. Грозне, Нурадилов Ханпаший цIерахча улицагIа, 185 яхаш йолча гражданкас **Халявко** Ольга Федоровнас суде деннад гор. Грозне, Мира улицагIа вахаш волча **Халявко** Сергей Васильевичацара ше къастарах дола дош.

Дош дувцаргда гор. Грозне, Ленински района халкъа суде.

Гор. Грозне, Щедринской улицагIа, 27, сомий-бьаца даарий совхозе, яхаш йолча гражданка **Семинихина** Лидия Андреевнас суде деннад Дагестански АССР, Тарумовски районе, «XX партсъезда» цIерахча колхозе вахаш волча **Семенихин** Федор Иосифовичагара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда Тарумовски района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15, Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретаря — 2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03116. Заказ № 3518.